Tekijänoikeuslain uudistus HE 43/2022 ja HE 313/2022

Medialiiton lausunto
Liikenne- ja viestintävaliokunnan kuulemiseen
13.1.2023

medialiitto

SISÄLTÖ

1. Opetuksen havainnollistamista koskeva rajoitussäännös, 14 a §
2. Kaupallinen ja tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuva tiedonlouhinta, 13 b §
3. Televisiojakelumarkkinaa koskevat säännökset, 25 h § ja 25 m §
4. Asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen säännös, 28 a §
5. Lehtijulkaisun kustantajan suoja, 50 §

Opetuksen havainnollistamista koskeva rajoitussäännös (14 a §)

Jos 13 §:ssä tai 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua sopimuslisenssiä tai muuta käyttölupaa, joka kattaa opetustoiminnassa tarpeellisen teoksen käytön, ei ole lainkaan tarjolla tai helposti saatavilla, julkistetun teoksen saa saattaa opetustoiminnassa yleisön saataviin ja siitä saa opetustoiminnassa valmistaa kappaleita opetuksen havainnollistamiseen edellyttäen, että teoksen käyttö tapahtuu tietylle rajatulle henkilöpiirille tarkoitetussa tilanteessa tai suojatussa sähköisessä ympäristössä. ~~Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske nuotteja eikä koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia.~~

~~Tekijällä on oikeus korvaukseen tässä momentissa tarkoitetusta käytöstä. Korvaus suoritetaan siten kuin 19 a §:ssä säädetään.~~

Siitä, mitä tässä pykälässä säädetään teoksen saattamisesta yleisön saataviin ja kappaleen valmistamisesta, ei voida poiketa sopimuksella

- Poistetuiksi ehdotetut lauseet on säilytettävä 14 a §:ssä.
- Pakkolisenssi ilman tekijöiden korvausoikeutta on merkittävä heikennys oikeudenhaltijoiden asemaan ja vastoin DSM direktiivin tarkoitusta vahvistaa oikeudenhaltijan asemaa.
- OKM:n esittämät poistot aiheuttaisivat epätasapainon perusoikeuksien välille heikentäen kustantajien ja tekijöiden omaisuudensuojaa.

Tämän virkkeen poistaminen tarkoittaisi, että kouluissa voisi tämän pykälän nojalla käyttää ”opetukseen havainnollistamiseen” oppimateriaalikustantajien varta vasten opetuskäyttöön tehtyjä kirjoja ja muita aineistoja sopimatta siitä kustantajan kanssa.

Kun näitä käytettäisiin ”opetuksen havainnollistamiseen, ei niistä myöskään tarvitsisi korvata kustantajille mitään.

Kaupallinen tiedonlouhinta (13 b § 1 mom.)

- Hallituksen esitystä ja sen täydennystä tulee tarkentaa niin, että verkkolehti **voi kieltää** kappaleen valmistamisen kaupallista tiedonlouhintaa varten **kirjaamalla kiellon lehden digitaalisiin käyttöehtoihin. DSM-direktiivi ei tätä estä**.
- Valiokunnan lausunnossa olisi tärkeä selventää, että **digitaaliset käyttöehdot ovat riittävä tapa** kiellon toteuttamiseen.
- Sisältöpalveluiden digitaaliset käyttöehdot ovat pitkälti **koneluettavissa tekoälyn avulla**. Direktiivi edellyttää kiellon asianmukaisuudelta koneluettavuutta mutta ei määrittele mitä ”koneluettavuus” tarkoittaa.
- Mahdollisimman joustavalla kielto-oikeuden **käyttämisellä turvattaisiin lehdistön sisältöinvestoinnit**. Lehtikustantajien **resurssit ja kyvykkyys** hyödyntää metadata- ja muita teknisiä ratkaisuja vaihtelevat.
- Ilman tarkennusta toimitukselliset sisällöt olisivat vapaasti hyödynnettävissä esim. **tekoälyn avulla raaka-aineena uusille, kilpaileville sisältöpalveluille**. Tämä johtaisi **kohtuuttomuuteen omaisuuden suojan kanssa**.

Tieteellinen tiedonlouhinta (13 b § 2 mom.)

- Hallituksen esityksen täydennyksessä 13 b § 2 momenttiin ehdotetaan selvennystä, jonka mukaan rajoituksen mukaisesta tekstin- ja tiedonlouhinnasta ei saa poiketa sopimuksella, eikä sitä saa estää teknisin keinoin. Selvennyksellä halutaan varmistaa, ettei tieteellisessä tutkimustarkoituksessa tehtyä tekstin- ja tiedonlouhintaa tarpeettomasti rajoiteta.
- Esitystä tulisi tarkentaa valiokunnan lausunnossa siten, että vahvistetaan se, että tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa koskevaa pykälää (13 b § 2 mom.) sovellettaessa **oikeudenhaltijoilla**, kuten lehtikustantajilla, on **selkeä oikeus suorittaa tietoturvatoimenpiteitä**, joilla varmistetaan sellaisten **tietoverkkojen ja tietokantojen turvallisuus ja eheys**, joissa teoksia ja muuta suojattua aineistoa, kuten esimerkiksi **verkkolehden sisältöä säilytetään.**
- Tarkennuksella turvataan perusoikeuksien, eli **omaisuuden suojan ja tieteen vapauden, tasapaino** sekä **DSM-direktiivin tarkoituksen** toteutuminen.
- Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvan tiedonlouhinnan **edunsaajien piiriä** (tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset), **ei tule laajentaa** esityksissä ehdotetuista.

Radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettäminen ja suora siirto (25 h § ja 25 m §)

- Televisiojakelumarkkinaa koskevia **säännöksiä tulee korjata** verkkolähetysdirektiivin sallimalla tavalla niin, että **televisiokanavien jakelun nykytila jatkuu Suomessa**.
- **Edelleen lähettämisessä on** verkkolähetysdirektiivin mukaan **kyse rajat ylittävästä toiminnasta.** Se on vahvistettu useissa EUT-ratkaisuissa. Direktiivi velvoittaa Suomen säätämään vain rajat ylittävästä edelleen lähettämisestä**.**
- **Tekninen jakelu** ei ole yleisölle välittämistä, joten sitä ei voida säätää edelleen lähettämiseksi.
- **Suoran sopimisen ensisijaisuus** turvattava kaikissa lähetystavoissa.

Tekijänoikeuslaissa säädetään erikseen televisiokanavien alkuperäisestä lähettämisestä ja edelleen lähettämisestä

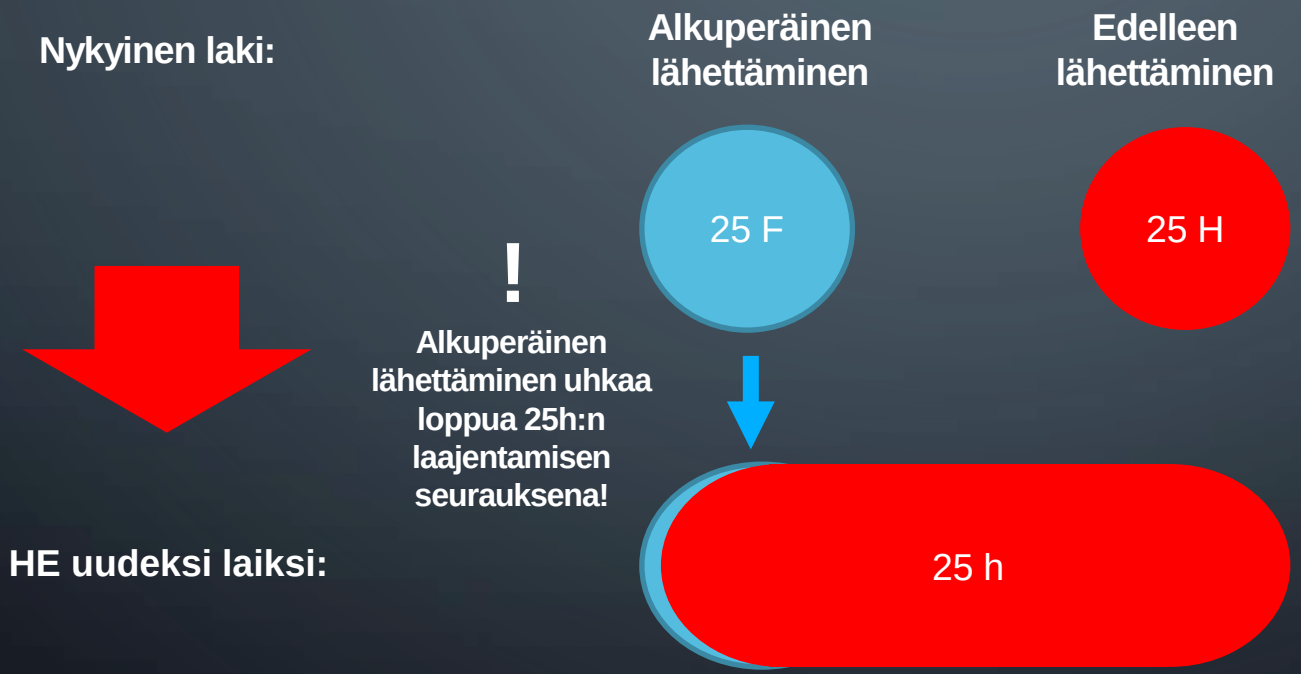

Nykyinen TV-jakelu Suomessa uhkaa loppua, mikäli edelleen lähettämisen käsite ja 25h §:ä laajenisi alkuperäisen lähettämisen päälle ja peittäisi sen alleen.

Jos näin tapahtuisi, alkuperäistä lähettämistä voisi jatkossa tehdä vain pienessä osassa omakotitaloista, mutta ei kaapeliverkoissa, taloyhtiöissä ja muissa yhteisantennijärjestelmissä. Näissä (yli 70% väestöstä) nykyinen TV-jakelu päättyisi!

For Internal Use Only

Radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettäminen ja suora siirto (25 h § ja 25 m §)

- Edelleen lähettäminen 25 h §, uusi 5 momentti:
  - **”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta 25 f §:n mukaiseen lähettämiseen eli kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla millä tahansa teknologialla samanaikaisesti ja muuttumattomana. Edellä 1 momentissa tarkoitettuna edelleen lähettämisenä ei pidetä ohjelmasignaalin jakelijan lähettäjäyritykselle tarjoamaa teknistä tapaa lähettäjäyrityksen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi.”**
  - Kotimaisten kanavien jakelu kaapeliverkoissa ja kiinteistöjen yhteisantennijärjestelmissä Suomessa on verkkolähetysdirektiivin mukaista teknistä jakelua ja näin ollen alkuperäistä lähettämistä.

- Suora siirto 25 m §, uusi 2 momentti:
  - **”1 momenttia ei sovelleta teoksen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä lähettäminen suoran siirron menetelmällä koskee.”**
  - Suora sopiminen tulee olla mahdollista ja ensisijaista sopimuslisenssiin nähden myös suoran siirron menetelmällä kuten talousvaliokuntakin todennut (TavL 43/2022 vp).

Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen (28 a §)

- Säännöksen **yksityiskohtaisiin perusteluihin sisältyy voimassa olevan kilpailuoikeuden vastainen kirjaus**. Sen mukaan sopimuksen osapuolet voisivat tarkastella myös sellaisia kollektiivisia sopimuksia, joissa on määräyksiä korvauksen tasoista.
- Pykälässä ja perusteluissa tulee ottaa huomioida, että **EU:n perustamissopimusten kilpailuoikeussäännökset ovat ensisijaisia suhteessa nyt implementoitavaan tekijänoikeusdirektiiviin ja tekijäoikeuslailla ei voida syrjäyttää kilpailulain säännöksiä**. Tämä oli kirjattu hallituksen esitysluonnokseen.
- Komissio julkaisi 29.9.2022 tiedonannon suuntaviivoista (2022/C 374/02), joiden mukaan se ei puutu yksinyrittäjien tietyissä olosuhteissa kollektiivisesti neuvottelemiin sopimuksiin kartelleina.
- Tekijäfoorumi esitti valiokunnalle 31.10.2022 lisälausunnon, jossa vaati kollektiivisen sopimisen mainitsemista pykälässä tapana määrittää asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.
- **Kollektiivista sopimista ei ole mahdollista kirjata lakiin tai perusteluteksteihin ennen perusteellista vaikutusarviointia laillisen kollektiivisen sopimisen edellytyksistä voimassa olevassa kilpailuoikeudessa**.
  - Hallituksen esitysluonnoksen jatkovalmisteluvaiheessa vaikutusarvioinnin tekeminen on sivuutettu eikä em. komission tiedonanto poista tätä tarvetta, vaan pikemminkin edellyttää sitä.
  - Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulkinnan mukaan komission tiedonanto ei ohita etusijajärjestyksessä kilpailuoikeutta eikä johda kilpailulain muuttamiseen.

Lehtijulkaisun kustantajan suoja (50 §)

- Esitykseen sisältyvä **lehtijulkaisun kustantajan suojaa koskeva säännös** (50 §) ja siihen **liittyvä uusi sopimuslisenssipykälä** (25 n §) ovat **perusteluineen kannatettavia**.
  - Säännös on lehdistön elinvoimaisuuden ja yleisön tiedonsaantioikeuden kannalta merkittävä.
  - Esimerkiksi otsikot ovat pituudesta riippumatta keskeinen osa lehtijulkaisua ja siten lehtijulkaisun olennainen ja kaupallisesti merkittävä osa.

- **Lehtikustantajan suoja** tulisi lisätä 6 a luvun 55 m §:ssä listattujen **lähioikeuden suojien joukkoon.**
  - Muiden lähioikeuden haltijoiden ohella lehtikustantajalle tulisi antaa yksiselitteinen oikeus edellyttää sosiaalisen median yhtiöiltä vastuullista toimintaa ja tarvittaessa puuttua oikeudettomaan käyttöön.